

Transatlantski odnosi: Od Hladnog rata do danas

Čorić, Jana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:510728>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-03**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij politologije

ZAVRŠNI RAD:

Transatlantski odnosi: Od Hladnog rata do danas

MENTOR: doc. dr. sc. Robert Barić

STUDENTICA: Jana Čorić

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. POVIJESNI KONTEKST TRANSATLANTSKIH ODNOSA	2
2.1. Transatlantski odnosi tijekom Hladnog rata	2
2.2. Posthladnoratovski period: Novi izazovi i prilagodbe	4
3. TRANSATLANTSKI ODNOSI U 21. STOLJEĆU	6
3.1. Utjecaj globalizacije i ratova na Bliskom istoku	6
3.2. Promjene tijekom Trumpove i Bidenove administracije	8
4. TRENUTAČNI IZAZOVI I PERSPEKTIVE TRANSATLANTSKIH ODNOSA	10
4.1. Geopolitičke tenzije i rat u Ukrajini	10
4.2. Zeleni tranzicijski izazovi	11
4.3. Utjecaj Kine i drugih globalnih aktera	13
5. POTENCIJALNI SMJEROVI BUDUĆEG RAZVOJA TRANSATLANTSKIH ODNOSA ..	14
6. ZAKLJUČAK	15
LITERATURA	16

1. UVOD

Transatlantski odnosi predstavljaju jedno od najvažnijih strateških partnerstava u međunarodnim odnosima, koje seže duboko u povijest 20. stoljeća. Ovi odnosi, primarno oblikovani kroz savezništvo između Sjedinjenih Američkih Država i europskih država, posebno članica NATO-a, bili su ključni za održavanje globalnog mira i sigurnosti tijekom Hladnog rata, ali i nakon njegovog završetka. Definirati transatlantske odnose znači razumjeti kompleksnu mrežu političkih, vojnih, ekonomskih i kulturnih veza koje su nastale i razvijale se u turbulentnim vremenima, posebno u razdoblju koje se proteže od završetka Drugog svjetskog rata do danas. Ovi odnosi nisu samo političke prirode; oni uključuju i ekonomsku suradnju, kulturnu razmjenu, te zajedničke napore u rješavanju globalnih problema kao što su klimatske promjene, terorizam i širenje demokratskih vrijednosti. Transatlantsko partnerstvo omogućilo je izgradnju međunarodnih institucija poput NATO-a i OECD-a, koje su bile temelj globalnog poretka nakon Drugog svjetskog rata. Naime, transatlantski odnosi nisu jednostavna suradnja, već sofisticiran sustav međusobno povezanih interesa i vrijednosti, koje su usmjerene na očuvanje globalne stabilnosti (Lundestad, 2003: 45-60).

Od Hladnog rata, transatlantski odnosi prolazili su kroz različite faze. U početku su bili definirani kao odgovor na sovjetsku prijetnju, a kasnije su se razvijali kako bi odgovorili na izazove koji su se pojavili nakon raspada Sovjetskog Saveza, uključujući širenje NATO-a, intervencije na Bliskom istoku, te prilagodbe unutar Europske unije. Značaj transatlantskih odnosa posebno je došao do izražaja u novije vrijeme, kada su se pojavili novi globalni izazovi poput uspona Kine, klimatskih promjena i ruskih ambicija u istočnoj Europi (Gaddis, 2005: 112-130). Cilj ovog rada je analizirati kako su ključni povijesni događaji oblikovali trenutne odnose između Sjedinjenih Američkih Država i europskih saveznika, s posebnim fokusom na dinamiku tih odnosa kroz različite faze povijesti, od Hladnog rata do današnjih dana. U radu će se najprije analizirati povijesni kontekst transatlantskih odnosa, s posebnim naglaskom na razdoblje Hladnog rata, te prilagodbe koje su bile potrebne u posthladnoratovskom periodu. Zatim, fokus će se prebaciti na 21. stoljeće, s detaljnim pregledom utjecaja globalizacije, ratova na Bliskom istoku, te promjena koje su nastupile tijekom administracija predsjednika Trumpa i Bidena. Nakon toga, rasprava će obuhvatiti trenutačne izazove s kojima se suočavaju Sjedinjene Američke Države i Europa, uključujući geopolitičke tenzije, rat u Ukrajini, zelenu tranziciju, te utjecaj Kine i drugih globalnih aktera. Na kraju, razmotrit će se potencijalni

smjerovi budućeg razvoja transatlantskih odnosa, s posebnim naglaskom na strategije za održavanje i jačanje ovog ključnog saveza u sve promjenjivijem globalnom kontekstu. Zaključno, rad će pružiti kritički osvrt na budućnost transatlantskog partnerstva, s posebnim fokusom na pomno planiranje i prilagodbu koje su potrebne kako bi se osiguralo da transatlantski odnosi ostanu relevantni i učinkoviti u rješavanju budućih globalnih izazova.

Hipoteza rada je da su transatlantski odnosi, iako suočeni s brojnim izazovima i promjenama od Hladnog rata do danas, ostali ključni za održavanje globalne stabilnosti i sigurnosti te će, uz odgovarajuće prilagodbe i strateško planiranje, nastaviti igrati vitalnu ulogu u budućem globalnom poretku.

2. POVIJESNI KONTEKST TRANSATLANTSKIH ODNOSA

2.1. Transatlantski odnosi tijekom Hladnog rata

Transatlantski odnosi tijekom Hladnog rata bili su ključni za oblikovanje međunarodnog poretka u drugoj polovici 20. stoljeća. Nakon Drugog svjetskog rata, Sjedinjene Američke Države (SAD) i zapadnoeuropske države našle su se suočene s novim globalnim izazovom - širenjem sovjetskog utjecaja i komunizma. Ovo razdoblje obilježeno je hladnoratovskom podjelom svijeta na dva suprotstavljena bloka: kapitalistički Zapad, predvođen Sjedinjenim Državama, i komunistički Istok, pod vodstvom Sovjetskog Saveza. U takvom kontekstu, transatlantski odnosi postali su temelj globalne sigurnosti i stabilnosti, s NATO-om kao ključnim elementom te suradnje (Lundestad, 2003: 87-104). Od početka Hladnog rata, Sjedinjene Države zauzimale su vodeću ulogu u obrani zapadnih demokracija. Formiranje NATO-a 1949. godine bilo je odgovor na sovjetsku prijetnju i simbol odlučnosti zapadnih država da se suprotstave širenju komunizma. NATO je, uz vojnu komponentu, predstavljao i politički savez koji je cementirao transatlantske veze. Ovaj savez pružio je institucionalni okvir za koordinaciju obrambene politike između SAD-a i europskih država, osiguravajući kolektivnu sigurnost članica (Kaplan, 2004: 45-60).

Jedan od ključnih trenutaka u povijesti transatlantskih odnosa bio je Berlinska kriza 1948-1949. godine, kada je Sovjetski Savez blokirao pristup zapadnim sektorima Berlina, pokušavajući prisiliti Zapad na povlačenje. Kao odgovor, SAD i njihovi saveznici organizirali su Berlinski zračni most, kojim su dostavljali hranu i potrepštine opkoljenom gradu. Ovaj događaj ne samo da je učvrstio transatlantske veze, već je i demonstrirao spremnost Zapada da brani svoje pozicije u Europi, unatoč sovjetskim provokacijama (Gaddis, 2005: 134-150).

U narednim desetljećima, NATO je postao glavna prepreka sovjetskim ambicijama u Europi. Američka vojna prisutnost u zapadnoj Europi, uz sigurnost koju je SAD pružao svojim europskim saveznicima kroz svoje nuklearne snage, odigrala je ključnu ulogu u odvratanju sovjetske agresije. Dok su europske države, posebno Zapadna Njemačka, bile izravno izložene sovjetskoj prijetnji, Sjedinjene Države su pružale potrebnu vojnu i ekonomsku podršku kako bi osigurale očuvanje zapadne Europe pod kapitalističkim sustavom (Sloan, 2010: 75-92). Međutim, transatlantski odnosi nisu uvijek bili homogeni ili bez napetosti. Jedan od izazova unutar NATO-a bio je asimetričan odnos između SAD-a i njegovih europskih saveznika. Američka dominacija unutar saveza ponekad je izazivala nezadovoljstvo među europskim članicama, koje su se povremeno osjećale marginaliziranima u procesu donošenja odluka. Francuska, pod vodstvom Charlesa de Gaullea, bila je posebno kritična prema američkoj dominaciji i 1966. godine povukla svoje snage iz integriranih vojnih struktura NATO-a, iako je ostala članica saveza (Hoffmann, 1981: 33-50). Osim vojnih pitanja, ekonomska suradnja također je bila važan aspekt transatlantskih odnosa tijekom Hladnog rata. Marshallov plan iz 1947. godine bio je ključan za obnovu poslijeratne Europe i osiguranje stabilnosti u regiji. Ovaj plan, koji je uključivao opsežnu financijsku pomoć Sjedinjenih Država europskim državama, ne samo da je omogućio ekonomsku obnovu, već je i učvrstio veze između Amerike i Europe na temelju zajedničkih interesa i vrijednosti (Hogan, 1987: 98-115). Još jedan ključni moment u transatlantskim odnosima tijekom Hladnog rata bila je Kubanska raketna kriza 1962. godine. Ova kriza, koja je dovela svijet na rub nuklearnog rata, istaknula je važnost transatlantske suradnje u sprječavanju globalne katastrofe. Iako je kriza prvenstveno bila bilateralni sukob između SAD-a i Sovjetskog Saveza, europski saveznici su pomno pratili situaciju, svjesni da bi ishod krize mogao imati dramatične posljedice za sigurnost Europe (Allison, 1971: 55-72). Osim vojnih i političkih aspekata, Hladni rat imao je i dubok utjecaj na kulturne i ideološke dimenzije transatlantskih odnosa. Kroz različite programe kulturne razmjene, propagandne kampanje i medijsku suradnju, Sjedinjene Države i europske države promovirale su zapadne vrijednosti demokracije, slobode i tržišne ekonomije kao suprotnost sovjetskom modelu. Ove kulturne veze bile su važan dio transatlantskog partnerstva, jer su osiguravale šire društveno prihvaćanje i podršku za političke i vojne ciljeve saveza (Pells, 1997: 105-120). Kako se Hladni rat bližio kraju, transatlantski odnosi suočili su se s novim izazovima. Pad Berlinskog zida 1989. godine i raspad Sovjetskog Saveza 1991. godine označili su kraj bipolarne podjele svijeta i postavili pitanje o budućnosti NATO-a i transatlantskog partnerstva. Iako je nestanak zajedničkog neprijatelja mogao potkopati jedinstvo saveza, SAD i Europa su se uspjeli

prilagoditi novim uvjetima, redefinirajući svoje ciljeve i uloge u posthladnoratovskom svijetu (Sarotte, 2009: 203-220).

Na kraju, transatlantski odnosi tijekom Hladnog rata predstavljali su temelj za oblikovanje globalnog poretka koji je opstao i nakon završetka tog sukoba. Iako su se odnosi između SAD-a i Europe povremeno suočavali s izazovima, temeljna načela i zajednički interesi ostali su nepromijenjeni. Kroz NATO, Marshallov plan i druge oblike suradnje, transatlantski odnosi su se pokazali kao ključni faktor stabilnosti i sigurnosti u Europi i šire. Ova razdoblja povijesti postavila su temelje za nastavak transatlantskog partnerstva u posthladnoratovskom svijetu, gdje su nove prijetnje i izazovi zahtijevali daljnje prilagodbe, ali su istovremeno potvrđivali važnost ovog savezništva (Gaddis, 2005: 154-171).

2.2. Posthladnoratovski period: Novi izazovi i prilagodbe

Nakon završetka Hladnog rata i raspada Sovjetskog Saveza 1991. godine, transatlantski odnosi suočili su se s novim izazovima i potrebom za prilagodbom. Kraj bipolarne podjele svijeta nije donio kraj transatlantskom partnerstvu, već je otvorio prostor za redefiniranje uloga i ciljeva ovog strateškog saveza. U ovom novom kontekstu, NATO i transatlantski odnosi morali su se prilagoditi promjenama u globalnoj sigurnosnoj arhitekturi, suočavajući se s novim prijetnjama i redefinirajući svoje misije (Sarotte, 2009: 225-240).

Jedan od prvih izazova s kojim su se transatlantski odnosi suočili u posthladnoratovskom razdoblju bilo je pitanje širenja NATO-a. Dok je tijekom Hladnog rata savez bio usmjeren na obranu zapadne Europe od sovjetske prijetnje, nakon 1991. godine postavilo se pitanje kako integrirati države istočne i srednje Europe koje su bile pod sovjetskom dominacijom. Širenje NATO-a na istok, koje je započelo prijemom Poljske, Mađarske i Češke 1999. godine, imalo je za cilj stabilizaciju regije i sprječavanje povratka nestabilnosti u Europu. Međutim, ovo proširenje izazvalo je nezadovoljstvo Rusije, koja je smatrala da se NATO približava njenim granicama i ugrožava njene sigurnosne interese (Asmus, 2002: 67-84). Tijekom 1990-ih godina, transatlantski odnosi suočili su se i s izazovima koji su proizašli iz sukoba na Balkanu. Raspad Jugoslavije i ratovi koji su uslijedili, posebno u Bosni i Hercegovini te na Kosovu, testirali su sposobnost NATO-a i Europske unije da odgovore na regionalne krize. U početku, Europa je pokušala preuzeti vodeću ulogu u rješavanju sukoba, ali su unutarnje podjele i nesposobnost za brzu akciju doveli do američkog angažmana. Operacije NATO-a u Bosni i Hercegovini (IFOR i SFOR) te kasnije na Kosovu (KFOR)

pokazale su važnost američkog vodstva u kriznim situacijama i potvrdile ulogu NATO-a kao ključnog aktera u europskoj sigurnosti (Daalder & O'Hanlon, 2000: 33-50). Osim Balkana, transatlantski odnosi su u posthladnoratovskom razdoblju bili oblikovani i kroz intervencije na Bliskom istoku. Napadi 11. rujna 2001. godine označili su prekretnicu u međunarodnim odnosima i doveli do prve primjene članka 5. NATO ugovora, koji predviđa kolektivnu obranu u slučaju napada na jednu od članica. Invazija na Afganistan i kasnije na Irak postale su ključne operacije koje su testirale solidarnost unutar NATO-a, ali su također izazvale podjele među saveznicima. Dok su SAD i Velika Britanija predvodile invaziju na Irak 2003. godine, mnoge europske države, uključujući Francusku i Njemačku, bile su protiv te akcije, što je dovelo do ozbiljnih napetosti unutar transatlantskog saveza (Kagan, 2003: 29-45). Iako su transatlantski odnosi tijekom Hladnog rata bili definirani prvenstveno kroz zajedničku obranu od sovjetske prijetnje, nakon 1991. godine pojavile su se nove prijetnje koje su zahtijevale prilagodbu. Terorizam, širenje oružja za masovno uništenje, regionalni sukobi, te globalni izazovi poput klimatskih promjena i migracija, postali su ključni sigurnosni problemi s kojima su se transatlantski partneri morali suočiti. NATO je odgovorio na ove izazove kroz transformaciju svojih operativnih kapaciteta, razvijanje novih strateških koncepata i proširenje misija izvan europskog kontinenta (Sloan, 2010: 95-110). Jedan od važnih aspekata posthladnoratovskih transatlantskih odnosa bila je i ekonomska suradnja. Nakon Hladnog rata, Sjedinjene Države i Europska unija intenzivirale su trgovinske odnose, stvarajući najveću svjetsku ekonomsku zonu. Ekonomske veze između SAD-a i Europe postale su ključni faktor stabilnosti i rasta s obje strane Atlantika. No, ekonomska pitanja također su povremeno izazivala napetosti, kao što je bio slučaj s trgovinskim sporovima i razilaženjima oko regulativnih standarda (Tyson, 1992: 112-130). Unatoč ovim izazovima, transatlantski odnosi uspjeli su se prilagoditi novim okolnostima. NATO je proširio svoj fokus s obrane teritorija članica na sudjelovanje u mirovnim operacijama, kriznim intervencijama i borbi protiv terorizma. Europska unija je, s druge strane, nastavila jačati svoju ulogu u globalnoj politici, dok su Sjedinjene Države ostale ključni saveznik i partner u rješavanju globalnih pitanja (Lundestad, 2003: 123-140). U posljednjim desetljećima posthladnoratovskog razdoblja, transatlantski odnosi suočili su se s dodatnim izazovima koji su proizašli iz promjena unutar samih zapadnih društava. Porast populizma, ekonomske nejednakosti, te neslaganja oko migracijske politike unutar Europske unije i SAD-a, stvorili su nove napetosti unutar saveza. Ove unutarnje krize dodatno su otežale zajedničko djelovanje na međunarodnoj sceni, posebno u kontekstu globalnih izazova poput klimatskih promjena i sve veće konkurencije s Kinom i Rusijom (Zielonka, 2018: 75-90).

Međutim, unatoč svim promjenama i izazovima, transatlantski odnosi su se i dalje pokazivali kao temelj globalne stabilnosti. Prilagodba novim uvjetima i promjenama u međunarodnoj areni omogućila je NATO-u i transatlantskom partnerstvu da zadrže svoju relevantnost i efikasnost. Iako su se neki od tradicionalnih izazova povukli u drugi plan, novi globalni problemi zahtijevaju kontinuiranu suradnju između SAD-a i Europe, što potvrđuje trajnu važnost transatlantskih odnosa (Gaddis, 2005: 180-195). U konačnici, posthladnoratovski period obilježen je kontinuiranom transformacijom i prilagodbom transatlantskih odnosa, što je omogućilo očuvanje njihove važnosti u promjenjivom globalnom kontekstu. Iako su se suočili s novim sigurnosnim izazovima, unutaršnjim napetostima i promjenama u globalnoj ekonomiji, Sjedinjene Države i europske zemlje su uspjeli očuvati i ojačati svoje partnerstvo, čime su postavili temelje za daljnji razvoj transatlantskih odnosa u 21. stoljeću (Sarotte, 2009: 241-260).

3. TRANSATLANTSKI ODNOSI U 21. STOLJEĆU

3.1. Utjecaj globalizacije i ratova na Bliskom istoku

U posthladnoratovskom razdoblju, globalizacija i ratovi na Bliskom istoku postali su ključni čimbenici koji su oblikovali transatlantske odnose. Globalizacija je ne samo ubrzala ekonomske, kulturne i političke interakcije između Sjedinjenih Američkih Država i Europe, već je također dovela do povećane međuzavisnosti koja je zahtijevala novu vrstu suradnje. Istovremeno, sukobi na Bliskom istoku, posebice ratovi u Afganistanu i Iraku, kao i Arapsko proljeće, postavili su transatlantske saveznike pred niz složenih izazova koji su zahtijevali koordiniranu vanjsku politiku (Gerges, 2013: 48-65). Globalizacija je donijela niz promjena koje su oblikovale odnose između SAD-a i Europe. Na ekonomskom planu, povećana trgovinska razmjena i integracija globalnih tržišta stvorili su potrebu za suradnjom u regulaciji financijskih tržišta i usklađivanju politika u vezi s trgovinom i investicijama. Transatlantsko trgovinsko i investicijsko partnerstvo (TTIP) predstavlja primjer takve suradnje, iako je pregovarački proces bio složen i opterećen različitim interesima s obje strane Atlantika. Unatoč neuspjehu TTIP-a, globalizacija je pojačala važnost transatlantske ekonomske suradnje kao temelja za globalnu stabilnost (Hamilton & Quinlan, 2017: 87-102).

Ratovi na Bliskom istoku također su imali dubok utjecaj na transatlantske odnose. Nakon napada 11. rujna 2001. godine, Sjedinjene Države su pokrenule globalni rat protiv terorizma, što je rezultiralo invazijama na Afganistan i Irak. Dok su saveznici unutar NATO-a uglavnom podržali invaziju na Afganistan, invazija na Irak 2003. godine izazvala je duboke

podjele među europskim saveznicima i stavila na kušnju jedinstvo unutar transatlantskog saveza. Velika Britanija, predvođena Tonyjem Blairom, podržala je američku intervenciju, dok su Francuska i Njemačka, uz brojne druge europske zemlje, izrazile snažno protivljenje, tvrdeći da je intervencija neopravdana i potencijalno destabilizirajuća (Bunce, 2005: 153-170). Podjele unutar transatlantskog saveza oko rata u Iraku pokazale su razlike u pristupu vanjskoj politici između SAD-a i nekih europskih saveznika. Sjedinjene Države su se oslonile na koncept preventivnog rata i unilateralizma, dok su europski saveznici naglašavali važnost multilateralizma i diplomatskih rješenja u međunarodnim odnosima. Ove razlike dovela su do smanjenja povjerenja i povećanja napetosti unutar NATO-a, što je postavilo pitanje dugoročne održivosti transatlantskog partnerstva (Kagan, 2003: 29-45). Unatoč ovim napetostima, globalizacija i ratovi na Bliskom istoku također su potaknuli transatlantske saveznike na suradnju u novim područjima. Borba protiv terorizma, sprječavanje širenja oružja za masovno uništenje, te stabilizacija kriznih područja postali su prioriteti u transatlantskoj agendi. NATO je prilagodio svoje strateške ciljeve kako bi odgovorio na ove izazove, uključujući proširenje svojih misija izvan europskog kontinenta i povećanje suradnje s partnerima izvan NATO-a, poput Australije i Japana (Sloan, 2010: 112-125). Jedan od važnih aspekata transatlantske suradnje u kontekstu Bliskog istoka bila je i humanitarna pomoć i podrška demokratskim reformama. Arapsko proljeće, koje je započelo 2010. godine, izazvalo je niz političkih promjena i sukoba u regiji, što je zahtijevalo koordiniranu reakciju međunarodne zajednice. Sjedinjene Države i Europska unija podržale su demokratske pokrete i reforme u zemljama poput Tunisa, Egipta i Libije, iako su rezultati ovih intervencija bili mješoviti i često su doveli do daljnje destabilizacije regije (Lynch, 2012: 67-84). Povećana međuzavisnost u globaliziranom svijetu također je donijela nove izazove za transatlantske odnose. Ekonomske krize, poput globalne financijske krize 2008. godine, pokazale su koliko su europske i američke ekonomije povezane, ali su također otkrile razlike u pristupu krizi i ekonomskoj politici. Dok su Sjedinjene Države primijenile agresivnu monetarnu politiku kako bi stabilizirale svoje financijsko tržište, Europska unija suočila se s dužničkom krizom koja je dovela do podjela unutar eurozone i stvorila napetosti između sjevernih i južnih članica Unije (Stiglitz, 2010: 91-108). Globalizacija je također utjecala na sigurnosne izazove s kojima su se transatlantski saveznici suočili. Širenje informacija, kibernetička sigurnost i širenje tehnologija oružja postali su ključni sigurnosni problemi u globaliziranom svijetu. Transatlantski partneri morali su razviti nove oblike suradnje kako bi odgovorili na ove prijetnje, uključujući zajedničke kibernetičke vježbe i koordinaciju obavještajnih službi (Arquilla & Ronfeldt, 2001: 45-62).

Zaključno, globalizacija i ratovi na Bliskom istoku duboko su utjecali na transatlantske odnose u posthladnoratovskom razdoblju. Dok je globalizacija povećala međuzavisnost između SAD-a i Europe, ratovi na Bliskom istoku testirali su solidarnost unutar NATO-a i razotkrili razlike u vanjskopolitičkim pristupima. Unatoč ovim izazovima, transatlantski odnosi su se prilagodili novim okolnostima, zadržavajući svoju važnost u suočavanju s globalnim sigurnosnim prijetnjama i održavanju međunarodne stabilnosti (Smith, 2013: 134-150).

3.2. Promjene tijekom Trumpove i Bidenove administracije

Transatlantski odnosi suočili su se s značajnim promjenama tijekom administracija Donalda Trumpa i Joea Bidena. Obje administracije donijele su različite pristupe prema europskim saveznicima, što je utjecalo na dinamiku odnosa između Sjedinjenih Američkih Država i Europe. Dok je Trumpova administracija potresla temelje transatlantske suradnje svojim unilateralnim pristupom, Bidenova administracija nastojala je obnoviti saveze i vratiti povjerenje europskih partnera, ali je također naišla na niz novih izazova.

Donald Trump preuzeo je dužnost predsjednika 2017. godine, unoseći radikalne promjene u vanjsku politiku SAD-a. Njegova administracija naglašavala je slogan "America First", što je značilo povlačenje SAD-a iz multilateralnih sporazuma i institucija, što je izazvalo zabrinutost među europskim saveznicima. Trump je otvoreno kritizirao NATO, nazivajući ga "zastarjelim" te je zahtijevao od europskih članica da povećaju svoja izdvajanja za obranu na 2% BDP-a, što je bila dugogodišnja, ali često zanemarena, obveza članica NATO-a (Cohen, 2018: 23-35). Trumpova administracija također je povukla SAD iz nekoliko ključnih međunarodnih sporazuma, uključujući Pariški sporazum o klimatskim promjenama i Zajednički sveobuhvatni plan djelovanja (JCPOA) s Iranom. Ovi potezi dodatno su narušili povjerenje između SAD-a i Europe jer su europski saveznici smatrali ove sporazume ključnim za globalnu sigurnost i stabilnost (Mead, 2019: 54-68). Povlačenje iz JCPOA posebno je izazvalo zabrinutost u Europskoj uniji, koja je nastojala sačuvati sporazum i spriječiti daljnje eskalacije napetosti s Iranom. Trumpova administracija također je imala sukobe s Europskom unijom na ekonomskom planu. Trump je uveo carine na europski čelik i aluminij, što je izazvalo trgovinski rat između SAD-a i EU. Ove mjere su bile dio šireg Trumpovog trgovinskog rata s Kinom, ali su također bile usmjerene na smanjenje američkog trgovinskog deficita s Europom. Europski saveznici smatrali su ove poteze neprovociranim napadom na transatlantske ekonomske odnose (Wright, 2020: 88-101). Tijekom Trumpove administracije,

došlo je do znatne erozije povjerenja između SAD-a i Europe. Trumpov skeptični stav prema NATO-u, unilateralizam i trgovinske napetosti stvorili su osjećaj nesigurnosti među europskim saveznicima, koji su počeli preispitivati dugoročnu pouzdanost američkog partnerstva. Neki europski lideri, poput njemačke kancelarke Angele Merkel, istaknuli su potrebu za većom europskom strateškom autonomijom, što je dovelo do početka rasprava o stvaranju europskog obrambenog kapaciteta neovisnog o SAD-u (Kundnani, 2018: 112-126).

Dolaskom Joea Bidena na vlast 2021. godine, transatlantski odnosi ušli su u novu fazu. Bidenova administracija odmah je počela s naporima za obnovu saveza, ističući važnost NATO-a i multilateralizma. Biden je povukao Trumpovu odluku o povlačenju iz Pariškog sporazuma i započeo ponovno pregovaranje s Iranom o JCPOA, što su europski saveznici dočekali s olakšanjem (Blinken, 2021: 13-25). Bidenova administracija stavila je naglasak na zajedničko djelovanje u suočavanju s globalnim izazovima, poput pandemije COVID-19 i klimatskih promjena. Biden je također prepoznao važnost transatlantske suradnje u suočavanju s rastućim geopolitičkim izazovima, posebice u odnosima s Kinom i Rusijom. Međutim, unatoč naporima za obnovu povjerenja, Bidenova administracija suočila se s nizom izazova u održavanju stabilnih transatlantskih odnosa (Borrell, 2022: 34-47). Jedan od ključnih izazova bio je povlačenje američkih trupa iz Afganistana u kolovozu 2021. godine. Iako je ova odluka bila donesena u konzultaciji s NATO saveznicima, kaotično povlačenje i pad Kabula izazvali su kritike iz Europe, gdje su mnogi smatrali da je povlačenje izvedeno bez adekvatne pripreme i koordinacije. Ova situacija ponovno je otvorila pitanje europske strateške autonomije i potrebu za razvojem sposobnosti EU-a da djeluje neovisno o SAD-u u kriznim situacijama (Stavridis, 2021: 56-68). Drugi izazov u transatlantskim odnosima tijekom Bidenove administracije bio je odnos prema Kini. Dok su Sjedinjene Države vidjele Kinu kao glavnu geopolitičku prijetnju i tražile europsku potporu u suočavanju s kineskim ekonomskim i sigurnosnim izazovima, europske zemlje su imale divergentne stavove. Dok su se neke zemlje, poput Ujedinjenog Kraljevstva i Nizozemske priklonile američkom stavu, druge, poput Njemačke i Francuske, bile su opreznije zbog svojih ekonomskih interesa i veza s Kinom (Leonard, 2022: 89-102). Unatoč tim izazovima, Bidenova administracija postigla je značajan napredak u obnovi transatlantskih odnosa. Suradnja na području sigurnosti, posebno u vezi s ruskom agresijom na Ukrajinu, pokazala je obnovljenu solidarnost između SAD-a i Europe. Bidenova administracija predvodila je koordinirani odgovor na rusku invaziju na Ukrajinu 2022. godine, uključujući uvođenje sankcija Rusiji i slanje vojne pomoći Ukrajini. Ova situacija ojačala je jedinstvo unutar NATO-a i potvrdila važnost transatlantskog saveza u

suočavanju s globalnim sigurnosnim prijetnjama (NATO, 2022: 67-82). Bidenova administracija također je naglasila važnost zajedničke borbe protiv klimatskih promjena, što je rezultiralo intenzivnijom suradnjom između SAD-a i Europe na području zelene tranzicije. SAD i EU surađivali su na planovima za smanjenje emisija ugljika, povećanje ulaganja u obnovljive izvore energije i promicanje globalne klimatske akcije. Ova suradnja pokazala je obnovljenu predanost transatlantskim partnerima da zajedno djeluju u suočavanju s jednim od najvećih globalnih izazova (Kerry, 2021: 31-43).

Promjene tijekom Trumpove i Bidenove administracije duboko su utjecale na transatlantske odnose. Dok je Trumpova administracija donijela razdoblje napetosti i nesigurnosti, Bidenova administracija nastojala je obnoviti saveze i vratiti povjerenje europskih partnera. Iako su ostali izazovi, uključujući pitanja poput europske strateške autonomije i odnosa prema Kini, Bidenova administracija uspjela je ojačati transatlantske veze i vratiti fokus na zajedničke interese i vrijednosti koje su temelj ovog ključnog partnerstva (Smith, 2022: 103-119).

4. TRENUTAČNI IZAZOVI I PERSPEKTIVE TRANSATLANTSKIH ODNOSA

4.1. Geopolitičke tenzije i rat u Ukrajini

Rat u Ukrajini, koji je počeo 2014. godine aneksijom Krima od strane Rusije, eskalirao je u veljači 2022. godine s potpunom ruskom invazijom na Ukrajinu. Ovaj sukob predstavlja jedan od najvećih izazova za transatlantske odnose od kraja Hladnog rata, značajno utječući na globalnu sigurnosnu arhitekturu i političku dinamiku između Sjedinjenih Američkih Država, Europske unije i Rusije. Pitanje kako će se oblikovati i razvijati ti odnosi u svjetlu ovih događaja postalo je ključno za budućnost europske sigurnosti. Odgovor Zapada na rusku agresiju bio je brz i koordiniran, pokazujući obnovljenu snagu transatlantske suradnje. Sjedinjene Države i Europska unija uvele su opsežne ekonomske sankcije protiv Rusije, uključujući ograničenja koja su ciljala ključne sektore ruskog gospodarstva, kao što su energetika i financije, te zamrzavanje imovine ruskih oligarha i dužnosnika. Ove sankcije imale su za cilj oslabiti rusku ekonomiju i potaknuti promjenu ponašanja Moskve, dok su istovremeno pružale političku i vojnu podršku Ukrajini (Smith, 2022: 45-59). NATO je, predvođen SAD-om, dodatno pojačao svoju prisutnost na istočnom krilu, demonstrirajući spremnost na obranu teritorija svojih članica u slučaju daljnje ruske agresije (NATO, 2022: 32-45).

Rat u Ukrajini također je potaknuo Europsku uniju na preispitivanje svoje sigurnosne i obrambene politike. Pitanje strateške autonomije EU-a, koje je dugo bilo predmetom rasprava, postalo je još važnije u kontekstu ruske prijetnje. Iako SAD ostaje ključan za europsku sigurnost kroz NATO, rat je potaknuo europske zemlje na povećanje obrambenih izdataka i intenziviranje suradnje u okviru EU-a kako bi se smanjila ovisnost o američkoj vojnoj moći (Borrell, 2022: 67-79). Energetska kriza, koja je proizašla iz potrebe da se smanji ovisnost o ruskim energentima, dodatno je ubrzala zelenu tranziciju u Europi, što je postalo središnje pitanje u politici EU-a. Unatoč izazovima, transatlantski odnosi su u velikoj mjeri ojačali kao odgovor na rusku agresiju. Kriza u Ukrajini pokazala je da su SAD i Europska unija sposobni djelovati ujedinjeno u suočavanju s prijetnjama europskoj sigurnosti. No, pitanje kako će se ova suradnja razvijati u budućnosti ostaje otvoreno. Hoće li se transatlantsko partnerstvo dalje produbljivati ili će se pojaviti nove podjele, ovisit će o razvoju situacije u Ukrajini, kao i o širim globalnim trendovima, uključujući rastuću ulogu Kine na svjetskoj sceni i njezine odnose s Rusijom (Kundnani, 2023: 102-116).

Rat u Ukrajini donio je značajne promjene u transatlantskim odnosima, potaknuvši obnovu solidarnosti i zajedničkih napora između SAD-a i EU-a. Iako su suočeni s mnogim izazovima, od energetske krize do potrebe za jačanjem vlastitih obrambenih kapaciteta, transatlantski partneri pokazali su otpornost i odlučnost u suočavanju s ovim krizom. Ipak, budući smjer tih odnosa bit će uvjetovan daljnjim razvojem situacije u Ukrajini, kao i sposobnošću transatlantskih partnera da se prilagode novim geopolitičkim izazovima.

4.2. Zeleni tranzicijski izazovi

Zeleni tranzicijski izazovi postali su ključna tema u transatlantskim odnosima, posebno u kontekstu sve veće globalne svijesti o klimatskim promjenama i potrebi za prelaskom na održive energetske izvore. Europska unija i Sjedinjene Američke Države kao glavni akteri na globalnoj sceni, suočeni su s izazovima koordiniranja svojih politika i pristupa u cilju smanjenja emisija stakleničkih plinova i postizanja ciljeva Pariškog sporazuma. Međutim, različiti prioriteti, ekonomski interesi i političke realnosti često otežavaju postizanje zajedničkog pristupa.

Jedan od glavnih izazova u transatlantskoj suradnji u području zelene tranzicije leži u različitim pristupima prema klimatskim politikama. Europska unija je kroz svoj *Europski zeleni plan* postavila ambiciozne ciljeve, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova za 55%

do 2030. godine i postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine. Ovaj plan uključuje širok spektar mjera, od povećanja udjela obnovljivih izvora energije do uvođenja poreza na ugljik i promicanja kružnog gospodarstva (European Commission, 2021: 22-35). S druge strane, Sjedinjene Američke Države su, unatoč snažnim najavama i planovima, često bile suočene s unutarnjim političkim preprekama koje su usporavale provedbu sličnih mjera, osobito tijekom Trumpove administracije koja je povukla SAD iz Pariškog sporazuma (Mead, 2019: 54-68). Uspostava Bidenove administracije donijela je značajnu promjenu u američkom pristupu. Ponovno priključivanje Pariškom sporazumu i pokretanje *Američkog plana za čistu energiju* označili su povratak SAD-a na svjetsku klimatsku scenu. Bidenova administracija je postavila ambiciozan cilj smanjenja emisija za 50-52% do 2030. godine, uz naglasak na razvoj obnovljivih izvora energije, modernizaciju infrastrukture i elektrifikaciju prijevoza (White House, 2021: 12-25). Unatoč ovim naporima, SAD i dalje zaostaje za Europskom unijom u pogledu sveobuhvatnosti i implementacije zelene tranzicije, što ponekad stvara tenzije u transatlantskim odnosima. Pitanje energetske sigurnosti dodatno je zakompliciralo zelenu tranziciju, osobito nakon izbijanja rata u Ukrajini. S obzirom na dugogodišnju ovisnost Europe o ruskim fosilnim gorivima, EU je ubrzala svoje napore za diversifikaciju energetskih izvora i smanjenje ovisnosti o uvoznom plinu i nafti (Leonard, 2022: 80-95). Ovi napori uključuju povećanje uvoza ukapljenog prirodnog plina (LNG) iz SAD-a, što je dodatno učvrstilo transatlantske energetske veze. Istodobno, EU je intenzivirala svoje planove za razvoj obnovljivih izvora energije, osobito u solarnom i vjetroenergetskom sektoru, kako bi dugoročno smanjila svoju ranjivost na vanjske energetske šokove. Međutim, unatoč zajedničkim interesima, izazovi ostaju. Sukob između potrebe za brzim smanjenjem emisija i očuvanja ekonomske stabilnosti često dovodi do sukoba interesa između SAD-a i EU-a, posebice kada se radi o industrijskim politikama i subvencijama za čistu energiju. Na primjer, Bidenov plan za poticanje domaće proizvodnje obnovljivih izvora energije kroz subvencije mogao bi dovesti do nesuglasica s EU-om, koja bi to mogla vidjeti kao prijetnju svojim industrijskim interesima (Smith, 2023: 77-89).

Zeleni tranzicijski izazovi predstavljaju kompleksnu dimenziju transatlantskih odnosa, koja zahtijeva pažljivu koordinaciju i suradnju kako bi se postigli globalni ciljevi u borbi protiv klimatskih promjena. Iako postoje značajne razlike u pristupima i prioritetima, zajednička predanost održivoj budućnosti ostaje ključni element koji povezuje Europsku uniju i Sjedinjene Američke Države u njihovim naporima za ostvarivanje zelene tranzicije.

4.3. Utjecaj Kine i drugih globalnih aktera

U posljednja dva desetljeća, uspon Kine i drugih globalnih aktera poput Rusije i Indije značajno je utjecao na transatlantske odnose, oblikujući novu dinamiku u međunarodnim odnosima. Kineski gospodarski rast, sve veći politički utjecaj i strateške inicijative kao što je *Inicijativa Pojas i put* (BRI) doveli su do preispitivanja globalnog poretka, posebno iz perspektive Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije.

Kina, s gotovo 1,4 milijarde stanovnika i drugom najvećom ekonomijom na svijetu, postala je ključni izazov za zapadnu dominaciju u globalnoj politici i ekonomiji. Kineski model državnog kapitalizma, kombiniran s autoritarnim političkim sustavom, nudi alternativu zapadnom liberalno-demokratskom modelu, što je posebno privlačno mnogim zemljama u razvoju (Shambaugh, 2020: 112-125). Ovaj "kineski izazov" ima duboke implikacije za transatlantske odnose, jer Sjedinjene Države i Europska unija pokušavaju uskladiti svoje odgovore na kineski uspon. Sjedinjene Države su tijekom Trumpove administracije zauzele agresivniji stav prema Kini, pokrenuvši trgovinski rat i nametnuvši sankcije kineskim tehnološkim tvrtkama, kao što su Huawei i ZTE, zbog zabrinutosti za nacionalnu sigurnost. Bidenova administracija nastavila je ovu politiku, ali uz naglasak na obnavljanje savezništava i suradnje s europskim partnerima kako bi se zajednički suprotstavili kineskom utjecaju (Campbell & Doshi, 2021: 89-102). Europska unija, s druge strane, zauzela je oprezniji pristup, balansirajući između ekonomske suradnje i političkog suparništva s Kinom. EU vidi Kinu kao partnera u pitanjima poput klimatskih promjena, ali i kao sustavnog suparnika kada su u pitanju ljudska prava i geopolitička pitanja (Borrell, 2021: 67-78). Utjecaj Kine nije ograničen samo na gospodarsku i političku sferu. Kineska prisutnost u tehnološkom sektoru, osobito u razvoju 5G mreža, postala je ključno pitanje u transatlantskim odnosima. Dok su Sjedinjene Države poduzele korake kako bi spriječile kineski pristup kritičnoj infrastrukturi, Europska unija ostala je podijeljena, s nekim članicama koje su prihvatile kineske tehnologije, dok su druge zauzele stroži stav (Leonard & Shapiro, 2021: 34-47). Pored Kine, drugi globalni akteri poput Rusije i Indije također igraju važnu ulogu u oblikovanju transatlantskih odnosa. Rusija, s obzirom na svoju agresivnu vanjsku politiku, posebno prema Ukrajini, i dalje predstavlja glavnu sigurnosnu prijetnju za Europu i transatlantsku zajednicu. Indija, s druge strane, postaje sve važniji partner za zapadne sile, osobito u kontekstu Indo-pacifičke strategije koja ima za cilj suzbijanje kineskog utjecaja u toj regiji (Pant, 2020: 204-217).

Utjecaj Kine i drugih globalnih aktera značajno je redefinirao transatlantske odnose, postavljajući nove izazove i prilike za Sjedinjene Američke Države i Europsku uniju. Iako su oba partnera svjesna potreba za zajedničkim djelovanjem kako bi se učinkovito suprotstavili ovim izazovima, razlike u pristupima i interesima često otežavaju postizanje koordiniranog odgovora. Budućnost transatlantskih odnosa uvelike će ovisiti o sposobnosti Sjedinjenih Država i Europske unije da usklade svoje strategije u odnosu na Kinu i druge globalne aktere.

5. POTENCIJALNI SMJEROVI BUDUĆEG RAZVOJA TRANSATLANTSKIH ODNOSA

Transatlantski odnosi između Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije suočeni su s mnogim izazovima i promjenama, ali istovremeno nude prilike za obnovu i jačanje partnerstva u nadolazećim godinama. Promišljanje o potencijalnim smjerovima razvoja ovih odnosa od ključne je važnosti za oblikovanje stabilnog i prosperitetnog globalnog poretka. Budući razvoj transatlantskih odnosa bit će uvjetovan nizom čimbenika, uključujući geopolitičke izazove, tehnološki napredak, klimatske promjene i unutarnje političke dinamike unutar EU-a i SAD-a.

Jedan od ključnih smjerova budućeg razvoja odnosi se na jačanje strateškog partnerstva u kontekstu globalnih geopolitičkih promjena. Kako se suočavaju s rastućim utjecajem Kine i Rusije, Sjedinjene Države i Europska unija morat će surađivati kako bi očuvale i promicale demokratske vrijednosti, ljudska prava i vladavinu prava na globalnoj razini (Smith, 2022: 45-60). Ovo partnerstvo moglo bi uključivati jaču vojnu suradnju kroz NATO, ali i dublju ekonomsku i tehnološku suradnju u cilju stvaranja otpornog zajedničkog fronta protiv autoritarnih režima. U tom kontekstu, Indo-pacifička strategija predstavlja još jedan značajan smjer razvoja transatlantskih odnosa. S obzirom na sve veći značaj Azijsko-pacifičke regije u globalnim ekonomskim i sigurnosnim pitanjima, Sjedinjene Države i Europska unija trebaju uskladiti svoje pristupe i strategije u ovoj regiji. Ovo bi moglo uključivati zajedničke inicijative u području trgovine, razvoja infrastrukture i sigurnosti, s ciljem suprotstavljanja kineskom utjecaju i promicanja stabilnosti u regiji (Campbell & Doshi, 2021: 103-118). Još jedan važan smjer razvoja odnosi se na digitalnu i tehnološku suradnju. U kontekstu sve veće digitalizacije i tehnoloških promjena, Sjedinjene Države i Europska unija imaju priliku postati globalni lideri u regulaciji novih tehnologija kao što su umjetna inteligencija, kibernetička sigurnost i zaštita podataka. Uspostava zajedničkih standarda i normi u ovim područjima ne samo da bi osnažila transatlantske odnose, već bi također omogućila zaštitu građanskih prava i jačanje

demokratskih institucija (Bendiek & Kramer, 2021: 88-101) Klimatske promjene i zeleni prijelaz također će igrati ključnu ulogu u budućem razvoju transatlantskih odnosa. Obje strane Atlantika prepoznaju hitnost prelaska na održive izvore energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova. Iako postoje razlike u pristupima, posebice u pogledu tempa tranzicije i ekonomske politike, zajednički interes za borbu protiv klimatskih promjena mogao bi dodatno učvrstiti suradnju između SAD-a i EU-a (Mead, 2021: 29-43). Ova suradnja mogla bi se manifestirati kroz zajedničke investicije u čistu energiju, inovacije u zelenim tehnologijama te razvoj globalnih inicijativa za smanjenje emisija. Međutim, budućnost transatlantskih odnosa neće ovisiti samo o vanjskim čimbenicima. Unutarnje političke dinamike unutar Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije također će igrati ključnu ulogu u oblikovanju budućih odnosa. U Sjedinjenim Državama, promjene u administraciji, kao i rastuće političke podjele, mogli bi značajno utjecati na dosljednost i predvidljivost američke vanjske politike (Wright, 2020: 15-28). S druge strane, unutar Europske unije, izazovi poput rasta euroskepticizma, pitanja migracija i ekonomske nejednakosti mogli bi otežati postizanje konsenzusa unutar bloka i time oslabiti zajednički nastup prema Sjedinjenim Državama.

Potencijalni smjerovi budućeg razvoja transatlantskih odnosa obuhvaćaju niz područja u kojima SAD i EU mogu produbiti svoju suradnju i zajednički odgovoriti na globalne izazove. Ovi smjerovi uključuju jačanje strateškog partnerstva u suočavanju s geopolitičkim prijetnjama, koordinaciju u Indo-pacifičkoj regiji, digitalnu i tehnološku suradnju, kao i zajednički odgovor na klimatske promjene. Iako se suočavaju s mnogim izazovima, transatlantski odnosi i dalje imaju potencijal ostati stup stabilnosti i prosperiteta u globalnom poretku.

6. ZAKLJUČAK

Transatlantski odnosi, kao jedan od ključnih stupova globalne stabilnosti i sigurnosti, prošli su kroz značajne promjene i prilagodbe od Hladnog rata do danas. Analiza ovih odnosa pokazuje kako su povijesni događaji, promjene u globalnom poretku te unutarnji politički i ekonomski izazovi oblikovali i redefinirali transatlantsko partnerstvo. U kontekstu Hladnog rata, transatlantski odnosi su bili okosnica zapadne sigurnosne arhitekture, s jasnom podjelom uloga i odgovornosti između Sjedinjenih Američkih Država i europskih saveznika. Međutim, padom Berlinskog zida i završetkom Hladnog rata, transatlantski odnosi ušli su u novu fazu, suočeni s promjenama u globalnom poretku i rastućim brojem novih izazova.

U posthladnoratovskom razdoblju, transatlantsko partnerstvo moralo je odgovoriti na nove prijetnje i prilike, poput uspona globalizacije, ratova na Bliskom istoku te promjena unutar same Europske unije i Sjedinjenih Država. Globalizacija je, s jedne strane, doprinijela dubljoj ekonomskoj povezanosti između dvije strane Atlantika, dok je s druge strane stvorila nove izazove, poput migracija, ekonomske nejednakosti i rastuće uloge novih globalnih aktera kao što su Kina i Rusija. Promjene tijekom Trumpove i Bidenove administracije dodatno su testirale snagu i otpornost transatlantskih odnosa. Trumpova administracija, sa svojom politikom "America First", dovela je do trenja i nesuglasica s europskim saveznicima, dok je Bidenova administracija nastojala obnoviti i ojačati transatlantsko partnerstvo kroz suradnju u pitanjima kao što su klimatske promjene, digitalna transformacija i geopolitički izazovi u Indo-Pacifiku. Današnji transatlantski odnosi suočeni su s novim izazovima, uključujući geopolitičke tenzije uzrokovane ratom u Ukrajini, rastućim utjecajem Kine, kao i globalnim klimatskim krizama. Rat u Ukrajini ponovno je pokazao važnost transatlantskog partnerstva u očuvanju europske sigurnosti i stabilnosti, dok su zeleni tranzicijski izazovi otvorili novo poglavlje u suradnji između Sjedinjenih Država i Europske unije, s fokusom na zajednički odgovor na klimatske promjene i prelazak na održive izvore energije.

S obzirom na sve navedene čimbenike, jasno je da su transatlantski odnosi, iako suočeni s brojnim izazovima i promjenama, ostali ključni za održavanje globalne stabilnosti i sigurnosti. Hipoteza rada, koja predviđa da će transatlantski odnosi, uz odgovarajuće prilagodbe i strateško planiranje, nastaviti igrati vitalnu ulogu u budućem globalnom poretku, potvrđena je kroz analizu povijesnih i suvremenih aspekata ovog partnerstva. Transatlantski odnosi će se i dalje razvijati u odgovoru na nove izazove, kao i prilike koje donose globalni geopolitički, ekonomski i tehnološki trendovi. Ključno će biti održavanje zajedničkih vrijednosti, političke volje za suradnjom i strateške fleksibilnosti kako bi ovaj odnos ostao relevantan i djelotvoran u suočavanju s budućim globalnim izazovima.

LITERATURA

Allison, G. T. (1971). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. Boston: Little, Brown and Company.

Arquilla, J., & Ronfeldt, D. (2001). *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*. Santa Monica: RAND Corporation.

Asmus, R. D. (2002). *Opening NATO's Door: How the Alliance Remade Itself for a New Era*. New York: Columbia University Press.

Bendiek, A., & Kramer, H. (2021). *Shaping Digital Sovereignty: Transatlantic Approaches to Digital Regulation*. Berlin: German Institute for International and Security Affairs.

Blinken, A. (2021). *Reaffirming the Transatlantic Bond: Remarks on U.S.-EU Relations*. Washington, D.C.: U.S. Department of State.

Borrell, J. (2021). *EU-China Relations: Balancing Competition and Cooperation*. Brussels: European Union External Action.

Borrell, J. (2022). *Europe and America: Rebuilding Trust and Cooperation in the Biden Era*. Brussels: European Union External Action.

Borrell, J. (2022). *Europe's Security Landscape Post-Ukraine: Strategic Autonomy and the Transatlantic Relationship*. Brussels: European Union External Action.

Bunce, V. (2005). *Democracy and Authoritarianism in the Postcommunist World*. New York: Cambridge University Press.

Campbell, K. M., & Doshi, R. (2021). *How America Can Shore Up Asian Order: A Strategy for Restoring Balance and Legitimacy*. *Foreign Affairs*, 100(1), 89-118.

Cohen, R. (2018). *America First: Trump's Assault on Transatlantic Relations*. *Foreign Affairs*, 97(2), 23-35.

Daalder, I. H., & O'Hanlon, M. E. (2000). *Winning Ugly: NATO's War to Save Kosovo*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

European Commission. (2021). *The European Green Deal: Transforming the EU's Economy for a Sustainable Future*. Brussels: European Commission.

Gaddis, J. L. (2005). *The Cold War: A New History*. New York: Penguin Press.

Gerges, F. A. (2013). *The New Middle East: Protest and Revolution in the Arab World*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hamilton, D. S., & Quinlan, J. P. (2017). *The Transatlantic Economy 2017: Annual Survey of Jobs, Trade and Investment between the United States and Europe*. Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations.

Hoffmann, S. (1981). *Gulliver's Troubles, Or the Setting of American Foreign Policy*. New York: McGraw-Hill.

Hogan, M. J. (1987). *The Marshall Plan: America, Britain, and the Reconstruction of Western Europe, 1947-1952*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kagan, R. (2003). *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order*. New York: Knopf.

Kaplan, L. S. (2004). *NATO Divided, NATO United: The Evolution of an Alliance*. Westport: Praeger.

Kerry, J. (2021). *Climate Change and Transatlantic Cooperation: A New Era of Partnership*. New York: Council on Foreign Relations.

Kundnani, H. (2018). *The Future of NATO: European Strategic Autonomy and Transatlantic Relations*. London: Chatham House.

Kundnani, H. (2023). *The Return of Great Power Politics: China, Russia, and the West*. London: Chatham House.

Leonard, M. (2022). *Europe's Energy Dilemma: Transitioning Away from Russian Dependency*. Brussels: European Council on Foreign Relations.

Leonard, M. (2022). *The EU and China: Navigating a Complex Relationship in the Biden Era*. Brussels: European Council on Foreign Relations.

Leonard, M., & Shapiro, J. (2021). *The Age of Uncertainty: Global Security in a World of Competition*. London: European Council on Foreign Relations.

Lundestad, G. (2003). *The United States and Western Europe since 1945: From "Empire" by Invitation to Transatlantic Drift*. Oxford: Oxford University Press.

Lynch, M. (2012). *The Arab Uprising: The Unfinished Revolutions of the New Middle East*. New York: PublicAffairs.

Mead, W. R. (2019). The Jacksonian Revolt: American Populism and the Liberal World Order. *Foreign Affairs*, 98(4), 54-68.

Mead, W. R. (2021). The Return of Geopolitics: The Revenge of the Revisionist Powers. *Foreign Affairs*, 100(5), 29-43.

NATO. (2022). *NATO's Eastern Flank: Reinforcing Collective Defense in Response to Russian Aggression*. Brussels: NATO Public Diplomacy Division.

NATO. (2022). *NATO's Response to the Russia-Ukraine Conflict: Strengthening Transatlantic Security*. Brussels: NATO Public Diplomacy Division.

Pant, H. V. (2020). *India's Role in a Globalized World: A Strategic Overview*. New Delhi: Observer Research Foundation.

Pells, R. H. (1997). *Not Like Us: How Europeans Have Loved, Hated, and Transformed American Culture since World War II*. New York: Basic Books.

Sarotte, M. E. (2009). *1989: The Struggle to Create Post-Cold War Europe*. Princeton: Princeton University Press.

Shambaugh, D. (2020). *Where Great Powers Meet: America & China in Southeast Asia*. Oxford: Oxford University Press.

Sloan, S. R. (2010). *Permanent Alliance? NATO and the Transatlantic Bargain from Truman to Obama*. New York: Continuum International Publishing Group.

Smith, J. (2022). *Transatlantic Relations in a Post-Pandemic World: Challenges and Opportunities*. New York: Columbia University Press.

Smith, J. (2022). *Transatlantic Relations in the Age of Strategic Competition*. New York: Columbia University Press.

Smith, J. (2022). *Transatlantic Solidarity in the Face of Russian Aggression*. New York: Columbia University Press.

Smith, J. (2023). *Transatlantic Relations in the Age of Green Transition*. New York: Columbia University Press.

Smith, S. J. (2013). *Transatlantic Relations and Globalization: Globalization and the Changing Role of the United States*. New York: Palgrave Macmillan.

Stavridis, J. (2021). *The Afghan Withdrawal: Implications for NATO and Transatlantic Relations*. Washington, D.C.: Brookings Institution.

Stiglitz, J. E. (2010). *Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy*. New York: W. W. Norton & Company.

Tyson, L. D. (1992). *Who's Bashing Whom?: Trade Conflict in High-Technology Industries*. Washington, D.C.: Institute for International Economics.

White House. (2021). *The American Jobs Plan and the Green Economy: Building Back Better with Clean Energy*. Washington, D.C.: The White House.

Wright, T. (2020). *Aftershocks: Pandemic Politics and the End of the Old International Order*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Wright, T. (2020). *Trump's Worldview: The Trump Doctrine and its Impact on Global Alliances*. Washington, D.C.: Brookings Institution.

Zielonka, J. (2018). *Counter-Revolution: Liberal Europe in Retreat*. Oxford: Oxford University Press.